

momentum 2give

STATEN-GENERAAL VAN DE VRIJGEVIGHEID
ETATS GÉNÉRAUX DE LA GÉNÉROSITÉ

memorandum

KBR

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË
BIBLIOTHÈQUE ROYALE DE BELGIQUE
Keizerslaan 4 Boulevard de l'Empereur
1000 BRUSSEL - BRUXELLES

08/05/2014

Mededeling

Dit is de eindversie van het Memorandum, die werd voorgelegd aan de Algemene Vergadering van de VEF, op 8 mei, na afloop van de Staten-Generaal van de Vrijgevigheid en die als leidraad moet dienen voor verdere opvolging, onder de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur.

Brussel, 14 mei 2014

De wetgever heeft de voorbije decennia diverse maatregelen genomen die een erkenning en steun uitdrukken van het algemeen/maatschappelijk belang, gedragen door het verenigingsleven in ons land.

Bestaande maatregelen, in diverse beleidsdomeinen (fiscaal, tewerkstelling, juridisch,...) werden aangepast, uitgebreid of afgeschaft en nieuwe initiatieven zagen het licht.

Aan controles en verantwoordingsmechanismen ontbreekt het niet ⁽¹⁾.

Vandaag zijn er voldoende en goede redenen om te harmoniseren, moderniseren, herschikken, vereenvoudigen, kortom: om wetten, fiscale regelingen en andere reglementen te optimaliseren, met het oog op het aanmoedigen van de vrijgevigheid van de bevolking ten voordele van het maatschappelijke belang.

Wat wij wensen en nodig hebben, is een gedurfde lange termijnvisie, een goede omschrijving van domeinen van “maatschappelijk belang”, objectieve criteria, rechten en plichten, goed bestuur en transparantie.

De uitdaging is enorm en situeert zich op het federale zowel als op gemeenschap- en gewestniveau, soms op beide tegelijk.

In dit kader van deze verwachtingen en vragen en in het perspectief van de hernieuwing van de federale en regionale regeringen, wordt op 8 mei de Staten-Generaal van de vrijgevigheid georganiseerd: een brede mobilisatie van actoren op het terrein en van alle partijen die betrokken zijn bij de vrijgevigheid.

Het doel is een sterke politieke impuls te geven en een echt *momentum* te creëren (www.momentum2give.be) rond een aantal Beleidsprioriteiten.

Wij viseren een sector met onderstaande kenmerken:

- finaliteit: verenigingen en internationale verenigingen zonder winstoogmerk, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut;
- activiteiten: erkend in het kader van het ‘maatschappelijk belang’;
- middelen: in belangrijke mate gebaseerd op de vrijgevigheid van bevolking.

In het Memorandum dat volgt, worden deze punten verder ontwikkeld en onderbouwd.

⁽¹⁾ Zie: “Achtergrond. Beroep op vrijgevigheid: afdoende gecontroleerd, te weinig gesteund”, pg. 15

Beleidsprioriteiten

Erkenning van het 'maatschappelijk belang'

- Invoeren van het statuut van "*vereniging en stichting van maatschappelijk belang*" of "*association et fondation d'intérêt sociétal*"
- De erkenning toevertrouwen aan een **gemengde Commissie** (sector en overheden)

Maatregelen ter ondersteuning van de vrijgevigheid van de bevolking, voorbehouden voor stichtingen en verenigingen, erkend van maatschappelijk belang ⁽²⁾

1. Vereenvoudiging en harmonisering van de regels voor erkenning voor het afleveren van ontvangstbewijzen voor belastingaftrek voor giften

Reorganisatie van de procedure: beslissing bij Ministerieel besluit (Financiën), voorbehouden voor verenigingen en stichtingen, erkend van maatschappelijk belang.

2. Een aangepast wettelijk kader voor ondersteuning van het bedrijfsmecenaat, ten voordele van stichtingen en verenigingen, erkend van maatschappelijk belang, met nauwkeurige definities en afbakening van de begrippen 'giften', 'mecenaat' en 'sponsoring'.

3. Vrijstelling (nultarief) van schenkings- en successierechten ten voordele van stichtingen en verenigingen, erkend van maatschappelijk belang

- Vrijstelling onderworpen aan de erkenning van 'maatschappelijk belang'. Verlaagde tarieven voor vzw's en stichtingen in het algemeen, zouden van kracht blijven.
- Afschaffen van de machtigingsprocedure bij de Minister.
- Afschaffen van de discriminatie tussen Stichtingen van openbaar nut, enerzijds, en Private stichtingen en vzw's, anderzijds, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
-

4. Aanpassing van BTW-tarieven en regels

5. Transparantie en rekeningstelsel

Aanpassing van het **minimaal boekhoudkundig stelsel**, rekening houdend met de specificiteit van stichtingen en verenigingen zonder winstoogmerk in het algemeen, en van beroep op de vrijgevigheid in het bijzonder

⁽²⁾ In overeenstemming met de Europese regels, mag het voordeel van nationale behandeling niet geweigerd worden op basis van de plaats van vestiging.

De vereniging of stichting van maatschappelijk belang

Voorstel van modaliteiten voor erkenning ⁽³⁾(⁴)

1. Er wordt een *'Commissie voor erkenning van het maatschappelijk belang'* opgericht.

Statuut, vorm en samenstelling van deze Commissie kunnen wij voorlopig in het midden laten.

Diverse scenario's moeten onderzocht worden, rekening houdend met een aantal criteria:

- de autonomie van de Commissie,
- de gemengde samenstelling (vanuit de overheden en vanuit de sector),
- de kwaliteit en ervaringen van de leden,
- de verstrengeling van gekoppelde beleidsniveaus (federaal, regionaal)
- de financiering van haar werking.

De opdracht zou door de Koning kunnen toevertrouwd worden aan een zelfstandige instelling, met een **beleidsovereenkomst** ⁽⁵⁾.

2. Er wordt een *'Register van erkende verenigingen en stichtingen van maatschappelijk belang'* opgericht, onder de verantwoordelijkheid van de Commissie.

Het Register geldt als officiële referentie voor alle overheidsinstanties die betrokken zijn op het statuut van verenigingen of stichtingen van maatschappelijk belang. Het Register is - in principe integraal - toegankelijk voor het publiek.

3. De verenigingen en stichtingen die wensen erkend te worden als "van algemeen belang", leggen hun aanvraag voor aan de Commissie en voldoen minstens minste aan de volgende voorwaarden:

⁽³⁾ Geïnspireerd door het "Wetsvoorstel betreffende het beroep op de vrijgevigheid van de bevolking en tot wijziging van de artikelen 104 en 110 van het Wetboek van de inkomstenbelasting 1992" (Cl. Nyssen et alia, 2005).

⁽⁴⁾ Zijn ex officio erkend 'van maatschappelijk belang', de instellingen die opgesomd zijn in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (WIB 92), art. 145/33, § 1, 1°, a, b, c, f, g, h, l.

⁽⁵⁾ Een bestaande of op te richten stichting van openbaar nut zou hiermee kunnen belast worden.

- Beschikken over de Belgische rechtspersoonlijkheid, hetzij als Vereniging zonder winstoogmerk, hetzij als Internationale vereniging zonder winstoogmerk, hetzij als Stichting Openbaar Nut of als Private Stichting ⁽⁶⁾
 - Activiteit(en), ingeschreven in de statuten, moet(en) voorkomen in de tabel van Activiteitendomeinen. Meerdere activiteiten tegelijk kunnen in aanmerking komen.
 - De werking moet een voortdurend en duurzaam karakter hebben, en uitgeoefend worden op een 'betekenisvolle' schaal, hetzij territoriaal hetzij in verhouding tot het geheel van de potentiële doelgroep.
 - De procedure moet ruimte laten voor innoverende, creatieve, vernieuwende initiatieven en voor een zekere flexibiliteit en soepelheid.
4. Er wordt beroepsmogelijkheid voorzien tegen het advies van de Commissie.
5. De verenigingen en stichtingen, ongeacht hun grootte ⁽⁷⁾, erkend en opgenomen in het Register, zijn verplicht hun jaarrekening neer te leggen bij de balanscentrale van de NBB.
Deze neerlegging moet tevens bepaalde relevante kerngetallen in verband met de vrijgevigheid van de bevolking, direct zichtbaar maken.

⁽⁶⁾ **Beperkt tot organisaties met rechtspersoonlijkheid**, dus verenigingen zonder winstoogmerk, internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen bedoeld in de wet van 27 juni 1921, vanwege de opmerkingen van de Raad van State over het wetsvoorstel van Denis Grimberghs tot regeling van het beroep op de vrijgevigheid van de bevolking (Kamer nr. 548/2, 91/92).

⁽⁷⁾ Bedoeld wordt, de grootte van de instelling in verband met de boekhoudkundige verplichtingen. Er wordt dus verwezen naar de vzw-wetgeving die zou moeten aangepast worden.

Vereniging of stichting van maatschappelijk belang

Indicatieve tabel van domeinen en activiteiten die in aanmerking zouden kunnen komen voor erkenning ⁽⁸⁾

Activiteitendomein	Activiteiten	Met inbegrip van educatie en sensibilisering ⁽⁹⁾
Wetenschappelijk onderzoek	Wetenschappelijk onderzoek	...
Maatschappelijk welzijn	Bijstand (van zorgbehoevenden, slachtoffers, personen met een handicap, ...)	Educatie en sensibilisering rond maatschappelijk welzijn Preventie
Gezondheid, lichamelijk welzijn en levenskwaliteit	Gezondheidszorg	Gezondheids- en sporteducatie Promotie van openluchtlevens
Cultuur	Cultuurspreiding, culturele animatie, kunstbeoefening, permanente vorming, jeugdbeleid, vrije tijdsbesteding en toerisme, etc...	
Cultureel patrimonium	Bescherming en behoud van erfgoed	Educatie en sensibilisering rond erfgoed
Mensenrechten en gelijke kansen	...	Educatie en sensibilisering rond mensenrechten en gelijke kansen
Democratische samenleving en verantwoordelijk burgerschap	...	Educatie en sensibilisering rond democratie en burgerschap
Bescherming van het leefmilieu	Natuurbescherming en -behoud Dierenbescherming	Educatie en sensibilisering rond bescherming van het leefmilieu (natuur en dier) en dierenwelzijn
Duurzame ontwikkeling	Duurzame ontwikkeling	Educatie en sensibilisering rond duurzame ontwikkeling
Ontwikkelingssamenwerking	Ontwikkelingssamenwerking	Ontwikkelingseducatie
Grote rampen en humanitaire crisissen	Rampenhulp (in België) Humanitaire hulp (in het buitenland)	Preventie en wederopbouw

⁽⁸⁾ Een aantal activiteiten van openbaar nut of algemeen belang, zijn uitgesloten voor het statuut van 'maatschappelijk belang', meer bepaald van steunmaatregelen die daaruit kunnen voortvloeien (cf. de huidige toestand). Wij denken aan:

- inzamelingen op de plaats van de erediensten;
- de gezondheidszorg in ziekenhuisverband;
- het onderwijs in de klassieke betekenis van het woord;
- sportbeoefening in individueel of collectief verband, in het kader van sportclubs en/of -federaties

⁽⁹⁾ Naast hoofdactiviteiten, diensten of tussenkomsten binnen een domein, kunnen eveneens in aanmerking komen: educatieve, sensibiliserende, preventieve of promotionele acties in verband met het betrokken domein.

Het bedrijfsmecenaat

Bedrijfsmecenaat wordt meestal beschouwd als de ondersteuning door bedrijven van initiatieven van algemeen belang zonder dat hierbij een tegenprestatie of impact op de handelsactiviteiten verwacht wordt ⁽¹⁰⁾. Strictu sensu gaat het om een 'gift-om-niet'.

Het onderscheidt zich van **sponsoring** dat wel een **tegenprestatie** beoogt. In de praktijk worden beide begrippen vaak vermengd, tot en met in de statistieken.

Grootteorde van bedrijfsmecenaat en -sponsoring in België (Prométhéa-IPSOS, juni 2012)

- 74% van de bedrijven van meer dan 20 werknemers doet aan mecenaat
- het totaal bedrag aan bedrijfsmecenaat wordt geschat op € 378 miljoen
- volgens het Rekenhof, ligt het aandeel van bedrijfsgiften in de giften op € 27 miljoen (2010)
- 65% van de mecenas-bedrijven besteedt minder dan 10.000€ aan mecenaat
- de voornaamste gesteunde sectoren zijn:
 - 1) humanitaire en sociale projecten
 - 2) sport (*allicht overwegend via 'sponsoring'*)
 - 3) educatieve projecten
 - 4) cultuur en bescherming van het patrimonium (stijgend)

Het fiscaal statuut van bedrijfsmecenaat

In België is het bedrijfsmecenaat veel minder ontwikkeld dan in het buitenland, mede als gevolg van een belastingregeling die er onvoldoende toe aanspoort, vooral wat de grote giften betreft. Het begrip 'mecenaat' bestaat fiscaal niet en heeft dus ook geen eenduidige fiscale kwalificatie.

Twee fiscale regimes zijn erop van toepassing, m.n. de aftrekbare giften en de beroepsuitgaven.

Aftrekbare giften

- een geldelijke bijdrage zonder (verwachte) tegenprestatie
- fiscaal aftrekbaar als gift, maximum tot 5% van het fiscaal resultaat of 500.000€.
- giften in natura uitsluitend fiscaal aftrekbaar voor kunstwerken gedoneerd aan overheidsmusea.

Beroepsuitgaven

- beroepskosten in en ten gunste van het boekjaar en gemaakt om belastbare inkomsten te verwerven, zijn aftrekbaar van de belastbare massa
- bijdragen onder de vorm van goederen, competenties of diensten, kan gekwalificeerd worden als beroepskosten, maar er is geen duidelijke regel

⁽¹⁰⁾ Bedrijfsmecenaat wordt niet gedefinieerd in de Belgische wetgeving.

Wetsvoorstellen met het oog op het stimuleren van het bedrijfsmecenaat

Tijdens het voorbije decennium werden in Kamer en Senaat diverse wetsvoorstellen neergelegd met betrekking tot defiscalisering van bedrijfsmecenaat, al dan niet beperkt tot kunst en cultuur (Janssens du Vivier, de Donnée, Zrihen, Brotcorne). Geen enkel van deze initiatieven is tot op heden succesvol afgesloten.

De auteurs lieten zich soms inspireren door regels van kracht sinds 2003 in Frankrijk (*Loi n°2003-709 du 1er août 2003 relative au mécénat, aux associations et aux fondations*).

Kernelementen van de discussie over bedrijfsmecenaat

Om het bedrijfsmecenaat aan te moedigen en hiervoor ook een kader te kunnen creëren, lijkt het nodig om, naast de giften en de sponsoring, een derde of tussenweg te definiëren, die van ‘mecenaat’ in strikte zin.

Mecenaat in die betekenis gaat verder dan de zuivere ‘gift-om-niet’, in die zin dat ze ook in natura kan geleverd worden en dat er een beperkte, soms symbolische, ‘return’ voor de mecenas aan gekoppeld kan worden. Die return kan echter nooit zo direct en bedrijfsspecifiek zijn als dat voor sponsoring het geval is.

Het lijkt opportuun, voor alle vormen van vrijgevigheid vanwege bedrijven, om na te gaan welke fiscale benadering zowel eenvoud en eenduidigheid oplevert, als echte stimulansen geeft aan het bedrijfsleven om veel meer te doen op dit vlak.

Naast de concrete maatregelen hierna, lijkt het dan ook van belang dat de sector en de overheid samen onderzoeken :

- welk fiscaal stelsel het meest effectieve is,
- hoe niet-geldelijk mecenaat eveneens in aanmerking kan komen voor fiscale gunstmaatregelen,
- wat een ‘redelijke tegenwaarde’ van mecenaat kan zijn (waarbij ook de ‘best practices’ van de buurlanden geanalyseerd worden).

Specifieke maatregelen voor de promotie van het bedrijfsmecenaat ten voordele van stichtingen en verenigingen, erkend van maatschappelijk belang

- Een aangepast wettelijk kader voor ondersteuning van het bedrijfsmecenaat, ten voordele van stichtingen en verenigingen, erkend van maatschappelijk belang, met nauwkeurige definities en afbakening van de begrippen 'giften', 'mecenaat' en 'sponsoring'.
- Het plafond van het totaal bedrag van giften van bedrijven, dat in aanmerking komt voor fiscale aftrekbaarheid, optrekken naar 10% of 500.000 € (geïndexeerd) van de belastbare massa, met de mogelijkheid van spreiding over meerdere boekjaren.
- Meer fiscale rechtszekerheid voor de bedrijven creëren i.v.m. interpretatie van de verschillende vormen van vrijgevigheid, o.a. voor wat betreft de overeenstemming met hun maatschappelijk doel.

Schenkings- en successierechten

Het nultarief

Er zijn nog vormen van vrijgevigheid voor het algemeen belang, waarop de overheid geld verdient. België is wellicht het laatste land van de Europese Economische Ruimte waar er immers nog successie- en schenkingsrechten van kracht zijn voor legaten en donaties ten voordele van vzw's en stichtingen. Voor het goede doel zijn er weliswaar *verlaagde* tarieven van toepassing, maar die verschillen al naargelang de registratie gebeurt in Vlaanderen, Wallonië of het Brussels Gewest en variëren tussen de 6,6 en... 25%.

Schenkingsrecht en 2014	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
5,5%		vzw's, internationale vzw's, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut	
6,6%	stichtingen van openbaar nut		
7,0%	vzw's, internationale vzw's, private stichtingen		vzw's, internationale vzw's, private stichtingen (met sociale finaliteit) en stichtingen van openbaar nut
Successierechten 2014	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
6,6%	stichtingen van openbaar nut ⁽¹¹⁾		
7,0%			vzw's, internationale vzw's, private stichtingen (met sociale finaliteit) en stichtingen van openbaar nut
8,5%		vzw's, internationale vzw, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut	
12,5%	vzw's, internationale vzw's en private stichtingen, erkend vlg. art. 145/33, § 1, al.1 van WIB92		
25,0%	vzw's, internationale vzw's en private stichtingen		

⁽¹¹⁾ Het zou goed zijn om zonder verder uitstel, een einde te maken aan het verschil in behandeling tussen de stichtingen van openbaar nut en private stichtingen en vzw's.

Successierechten aan verlaagd tarief (voor 'het goede doel') wegen momenteel voor ongeveer **0,65%** van alle successierechten die jaarlijks op federaal niveau geïnd worden, dwz. 13 miljoen euro op een totaal van bijna 2 miljard. Deze *potentiële* inkomensderving voor de drie gewesten samen, is ongeveer als volgt verdeeld: 18% voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 27% voor het Waals Gewest en 56% voor het Vlaams Gewest.

De totale derving op federaal niveau zou ongeveer € 25 miljoen bedragen : € 13 miljoen rechten aan verlaagd tarief en € 12 miljoen rechten betaald door verenigingen in het kader van een duolegaat.

De kost van het nultarief, met afschaffing van het duolegaat, zou dalen tot € 21 miljoen (12).

Voor de aanpak van dit dossier kunnen we inspiratie halen uit onze buurlanden: Franse verenigingen opgericht volgens de wet van 1901 en met erkenning "van openbaar nut", genieten volledige vrijstelling. In Nederland is sinds 2006 een nultarief op schenkings- en successierechten van kracht voor donaties en nalatenschappen aan Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI). Om als ANBI erkend te worden, vraagt de fiscale administratie waarborgen *dat het algemene belang gediend wordt en dat niemand zich kan verrijken aan het vermogen van de vereniging*.

Een erkenning "van maatschappelijk belang" moet een antwoord bieden op de eerste voorwaarde, terwijl de **afwezigheid van winstoogmerk** van verenigingen en de **belangenloosheid** van stichtingen, vereist zijn door de Belgische vzw-wetgeving.

De tienduizenden verenigingen en stichtingen, die vandaag in aanmerking komen om donaties en legaten te aanvaarden aan verlaagd tarief, zouden uiteraard dat recht behouden, maar zonder automatisch te genieten van de vrijstelling, voortvloeiend uit de erkenning van "maatschappelijk belang".

Afschaffing van de machtigingsprocedure

Wanneer de vzw of stichting een schenking of een legaat ontvangt waarvan de waarde € 100.000 overschrijdt, dient een verzoek tot machtiging gericht te worden aan de minister van Justitie.

De controle op de geldigheid van de aanvaardingsbeslissing door de begunstigde vzw enerzijds en het voldoen aan de publiciteitsvereisten, voorgeschreven door artikel 26novies vzw-wet, kunnen perfect toevertrouwd worden aan de instrumenterende notarissen, die op de uitvoering van tal van andere wetgevingen moeten toezien.

(12) Een 'hybride' formule zou erin bestaan dat een geplafonneerd deel van een legaat vrijgesteld wordt, voor zover het bestemd is voor een vereniging of stichting van maatschappelijk belang.

Ontvangsbewijzen voor belastingaftrek voor giften

Vereenvoudiging en harmonisering van de regels voor erkenning

Cf. Artikel 145/33, § 1, al.1 van WIB92

Reorganisatie van de procedure:

- beslissing bij **Ministerieel besluit** (Financiën), voorbehouden voor verenigingen en stichtingen, **die voorkomen in het Register van maatschappelijk belang**,
- in de plaats van een gemeenschappelijke beslissing door de Minister van Financiën en de minister bevoegd voor het betrokken activiteitendomein.

Aanpassing van BTW-tarieven en regels

- Verder optrekken van de drempel van BTW-boekhoudingsplicht voor kleine vzw's (van 15.000 naar 25.000 €).
- Aanpassen van regels voor gemengde BTW-plicht, aan de specificiteit van stichtingen en verenigingen zonder winstoogmerk in het algemeen, en van fondsenwerving in het bijzonder.
- Er kan gedacht worden aan een vrijstelling of een verlaagd tarief voor diensten geleverd in direct en uitsluitend verband met de fondsenwerving voor doelstellingen erkend van maatschappelijk belang.

Aanpassingen aan het boekhoudkundig stelsel

Eerder hebben we voorgesteld dat verenigingen en stichtingen, die erkend zijn als van ‘maatschappelijk belang’, hun jaarrekeningen neerleggen bij de NBB, ongeacht hun grootte. Deze neerlegging zou, zo goed als mogelijk is, moeten bijdragen tot de transparantie, in verband met de vrijgevigheid van de bevolking;

Wij beogen hier meer details rond de producten van de vrijgevigheid (giften, legaten, andere) en de lasten verbonden aan hun productie. **Dit zou inhouden dat, op een hoger niveau, een aantal aanpassingen/preciseringsen gebeuren in het boekhoudkundig stelsel, om toe te laten dat hierover op vergelijkbare wijze geboekt en gepubliceerd wordt.**

Wij kunnen instemmen met een aantal bedenkingen in het Memorandum van het Instituut van Bedrijfsrevisoren (IBR) :

- *De Raad van het IBR vindt het opportuun om de voorrang te bekrachtigen van het gemeen boekhoudrecht van de vzw's op de specifieke regelgevingen van verschillende sectoren. In deze context steunt de Raad van het IBR het initiatief van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) om een gemeen boekhoudrecht te promoten dat de vergelijkbaarheid waarborgt van de jaarrekeningen en de financiële overzichten in de non-profitsector.*
- *De geleidelijke afschaffing van specifieke boekhoudreglementeringen, (...) zal de administratieve formaliteiten (...) en de transparantie en vergelijkbaarheid van hun financiële overzichten verhogen, en dit ten voordele van alle belanghebbende partijen (leden, werknemers, schuldeisers, begunstigden van de activiteiten, subsidiërende overheden, enz.). In dit kader zouden nieuwe bevoegdheden kunnen worden toevertrouwd aan de Commissie voor Boekhoudkundige Normen, en zou haar samenstelling gelijktijdig kunnen worden herzien teneinde de vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en Gewesten en van de verenigingssector erin op te nemen.*
- *Interne controle is ook in de verenigingssector bijzonder belangrijk, aangezien de werknemers van verenigingen, en zelfs de vrijwilligers vaak dienen om te springen met gelden afkomstig van de gulheid van de bevolking, ongeacht of zij vrijwillig is of opgelegd wordt door middel van de fiscaliteit. Tegenover dergelijke uitdagingen kan en moet de bedrijfsrevisor zijn medewerking verlenen (...) als factor en actor van transparantie (...) maar ook als waardevol adviseur bij het uitbouwen van geschikte bestuursprocessen en interne controleprocessen.*

Achtergronden

Beroep op vrijgevigheid: afdoende gecontroleerd, te weinig gesteund

Het inroepen van waarden zoals solidariteit en van nobele of altruïstische gevoelens om een beroep te doen op de vrijgevigheid van de bevolking duldt geen enkele dubbelzinnigheid. Beroep doen op de vrijgevigheid stemt overeen met een vorm van contract tussen partijen die moet worden nageleefd. Voor zover wij weten en kunnen afleiden uit de pers, kent België nauwelijks schandalen vanwege misbruiken op dit vlak.

Deze bemoedigende vaststelling is geen gevolg van het toeval. In de eerste plaats is er de wet op verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen. Zij biedt rechtspersoonlijkheid aan enkele tienduizenden verenigingen, met daaraan verbonden rechten en plichten, zoals het bijhouden, de controle en de publicatie van de jaarrekeningen. Wat giften betreft, geeft de Minister van Financiën aan ongeveer 1.600 instellingen de toelating om fiscale attesten aan hun schenkers te geven, goed voor een belastingvermindering. De verenigingen en stichtingen die hiervan genieten, verwijzen terecht naar de grondige controle die aan deze toelating verbonden is, als naar een officieel keurmerk. En tenslotte zijn er nog altijd wetten die, in geval van misbruik van vertrouwen, geldverduistering of misleidende reclame, toelaten om strafrechtelijk te vervolgen.

Dit wettelijk kader wordt nog aangevuld met vrijwillige gedragscodes. Zo zijn er bijvoorbeeld meer dan honderd verenigingen, samen goed voor meer dan de helft van het totaalvolume aan vrijgevigheid in ons land, lid van de Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving (VEF). Hun gezamenlijk doel is het vertrouwen van de bevolking te behouden en zelfs te versterken. De Ethische Code legt hen onder andere een 'informatieplicht' op naar hun schenkers.

Het Belgische Consortium voor Noodhulpsituaties, bekend als organisator van de "acties 12-12" in geval van buitengewone humanitaire crisissen, heeft dan weer de goede gewoonte om een onafhankelijk auditor te belasten met een transversale controle van inkomsten en uitgaven en het rapport aan de Minister van Financiën en aan de pers over te maken.

Welke meerwaarde mogen we dan verwachten van een extra controle op oproepen tot vrijgevigheid van de bevolking, die zou toevertrouwd worden aan het Rekenhof? Een wetsvoorstel in die zin, aangekondigd in de Senaat en gebaseerd op een eerder voorstel van François-Xavier de Donnea daterend van 2007, wordt als volgt gemotiveerd: *"Bij zware rampen, zoals de tsunami in Zuidoost-Azië, de aardbevingen in Haïti en Pakistan en onlangs nog de Filipijnen, worden brede steuncampagnes opgezet die beroep doen op de vrijgevigheid van de mensen. Om het vertrouwen van de mensen te behouden, is het belangrijk dat het publiek weet waarvoor het ingezamelde geld gebruikt wordt."*

De auteurs lieten zich inspireren door de Franse wetgeving en door een rapport van het Rekenhof over “Franse hulp aan de slachtoffers van de tsunami” (december 2006), maar bleken niet op de hoogte te zijn van al de toelatingen, controles, evaluaties en vrijwillige zelfcontrole die in eigen land reeds van toepassing zijn, meer bepaald op de grote campagnes die door het wetsvoorstel geïmplementeerd worden. In het juridisch-technisch debat van 2010 in de Commissie Institutionele Aangelegenheden van de Senaat, was er roerende eensgezindheid over één enkel punt: deze nieuwe controleopdracht was nodig, dringend zelfs, en verdiende een budget (zonder te zeggen wie dat ging betalen).

Vanuit onze invalshoek zou het beter zijn dat de beleidsmensen deze bijkomende menselijke en financiële middelen in plaats van voor wat ons betreft een manifest *overbodige* opdracht, zouden aanwenden om positieve maatregelen te nemen, die een **“maatschappelijke toegevoegde waarde”** scheppen.

De sector van **“verenigingen van algemeen belang”** - of moeten we zeggen van **“maatschappelijk belang”** - heeft een hoog niveau bereikt van professionalisme en van economische en financiële efficiëntie, onder andere dankzij relatief lage werkingskosten en de inzet van middelen op concrete realisaties, dicht bij de burgers. De overheid erkent deze bijdrage tot het algemeen/maatschappelijk belang en ondersteunt de sector daarin. Deze steun neemt diverse vormen aan: direct, onder de vorm van kapitaalsubsidies of tussenkomsten voor tewerkstelling, of indirect, als materiële steun, door verminderde lasten, taksen of belastingen, door vereenvoudigde formaliteiten en procedures...

Sommige maatregelen hebben een ‘hefboomeffect’ dat strategisch erg belangrijk kan zijn. Volgens de statistieken is de sector van verenigingen van algemeen belang immers voor een derde van zijn inkomsten afhankelijk van giften en private middelen (deze verhouding kan gevoelig verschillen volgens het activiteitendomein). In dit perspectief wordt een aanmoedigingsbeleid voor de vrijgevigheid van de bevolking een **“investering met hoog maatschappelijk terugverdieneffect”**.

Het ontbreekt de huidige politiek ter zake echter, los van het beleidsniveau, niet enkel aan coördinatie en cohesie, maar vooral aan durf en visie. We geven één voorbeeld, maar wel een sprekend, dat van de successierechten op legaten ten voordele van een zaak van **“algemeen belang”**. De tarieven worden bepaald door de regio’s. Aldus zal, al naargelang de woonplaats van de schenker bij het overlijden, het betrokken gewest 8,5% (Vlaanderen), 7% (Wallonië) of 12,5 en zelfs 25% (Brussel) afhouden van het deel dat aan het ‘goede doel’ werd nagelaten. Hierdoor is België (met de 3 gewesten dan wel eens netjes op dezelfde lijn) het laatste land in Europa dat nog steeds geen **“nultarief”** toepast op dit soort legaten. Erger nog, het Vlaams Gewest heeft zoniet alle tarieven van **“algemeen belang”** geharmoniseerd op 8,5%, zonder de gelegenheid de baat te nemen voor een volledige vrijstelling. Het verlies aan inkomsten voor de 3 gewesten samen bedraagt zo’n 15 miljoen euro per jaar. Daarvan afzien kan zeker een hefboomeffect hebben ten voordele van het algemeen belang.

Tezelfdertijd stellen we vast dat het duo-legaat, dat eigenlijk een vorm is van patrimoniumplanning, een betekenisvol verlies betekent aan erfenisrechten voor de overheid, terwijl de begunstigde vereniging er vaak maar zeer weinig aan overhoudt.

Tot besluit kunnen we stellen dat er redenen te over zijn om te harmoniseren, moderniseren, herschikken, vereenvoudigen, kortom, om wetten en fiscale regelingen en andere reglementen te optimaliseren, met het oog op het aanmoedigen van de vrijgevigheid van de bevolking en dit ten voordele van de verenigingen met maatschappelijke toegevoegde waarde. De uitdaging situeert zich zowel op het federale als op het gemeenschap- en gewestniveau, maar soms ook op alle niveaus tegelijk, zoals voor de successierechten. Het systeem moet gebaseerd zijn op een lange termijnvisie, op een goede omschrijving van de domeinen van “algemeen belang”, op objectieve criteria, op rechten en plichten, op goed bestuur en op transparantie. En tenslotte, kan België ook leren van goede voorbeelden in andere Europese landen.

Een radioscopie van “de sector”

De Staten-Generaal komen op voor beleidsmaatregelen die de vrijgevigheid van de bevolking voor “onze sector” meer ondersteuning geven.

Als insiders moeten wij niet overtuigd worden van ons groot gelijk noch van het socio-culturele en socio-economische belang noch van het ‘terugverdieneffect’ van zulke maatregelen.

Maar de definiëring van de sector die ons hier aanbelangt, is sinds lang een pijnpunt.

Not-for-profit of social profit ?

Er wordt vlot omgesprongen met ‘non-profit’ of ‘not-for-profit-sector’ (‘secteur non-marchand’), waarbij “de markt” geldt als negatieve referentie ⁽¹³⁾.

Drie benaderingen van die markt zijn mogelijk:

- naar de **middelen**: een activiteit is 'not-for-profit', wanneer andere middelen dan de opbrengst uit verkoop doorwegen, zoals vrijwillige bijdragen, privé-schenken en overheidsmiddelen;
- naar het **oogmerk**: van een entiteit wordt gezegd dat ze 'not-for-profit' is, wanneer haar eerste oogmerk niet ligt in het nastreven van winst om het kapitaal te vergoeden, maar eerder in een dienst aan haar leden of aan de gemeenschap;
- naar de **activiteiten**: de productieactiviteiten hebben betrekking op collectieve en quasi-collectieve goederen.

Op intersectie van deze drie gezichtsvelden, ontstaat volgende omschrijving: **het geheel van organisaties, die geen winstoogmerk hebben, en die hun productie van collectieve of quasi-collectieve goederen, op een andere manier proberen te financieren dan door de verkoop tegen een prijs, die de productiekosten dekt.**

Waarom geen naam boven deze definitie plakken, die de meerwaarde van de sector benoemt, in plaats van zich te blijven profileren in de schaduw van de markt?

Het begrip “social profit” heeft die ambitie. De activiteiten van deze sector zijn gericht op ‘essentiële noden van de bevolking’; voor de middelen wordt vooral gemikt op ‘duurzame overheidsfinanciering’; de entiteiten streven geen winst na, maar kunnen ook bedrijven zijn van sociale economie ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ **De non-profitsector in België**, Synthese van het onderzoek gerealiseerd in het kade van het interuniversitair project over de non-profitsector in België, oktober 2001, KBS.

⁽¹⁴⁾ Cf. de social-profitfederaties UNIPSO en Verso.

In dit Memorandum en voor Beleidsprioriteiten leggen wij een paar andere accenten:

- **finaliteit:** verenigingen en internationale verenigingen zonder winstoogmerk, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut;
- **activiteiten:** erkend in het kader van het 'maatschappelijk belang' ⁽¹⁵⁾;
- **middelen:** in belangrijke mate gebaseerd op de vrijgevigheid van bevolking.

De grootteorde van dit segment ligt wellicht niet hoger dan 2.000 entiteiten.

Economisch belang van de sector

De oefening die volgt is gebaseerd op diverse studies, gepubliceerd sinds 2001, meestal in opdracht van de Koning Boudewijnstichting in verband met die '**non-profit-sector**'. De meest recente, "**Het economisch gewicht van instellingen zonder winstoogmerk**", dateert van 2013.

De meeste studies betreffen '**instellingen zonder winstoogmerk**' (izw's), wat vier onderscheiden rechtspersonen kan betekenen: de Vereniging zonder winstoogmerk (vzw), de Internationale vzw, de Stichting van openbaar nut en de private Stichting ⁽¹⁶⁾.

De finaliteit 'zonder winstoogmerk' is voor Stichtingen in de wet anders geformuleerd: zij moet een '**belangeloos doel**' dienen en mag geen stoffelijk voordeel verschaffen aan de stichter, de bestuurders of enig ander persoon, behalve, in dit laatste geval, indien dit kadert in de verwezenlijking van het belangeloos doel.

De izw's zijn actief in de meest uiteenlopende sociaaleconomische sectoren, zoals uit de **Nace-BEL-classificatie** ⁽¹⁷⁾ blijkt: van landbouw en industrie (!), over diensten, onderwijs, menselijke gezondheidszorg (*incl. intramurale gezondheidszorg*), maatschappelijke dienstverlening, kunst, amusement en recreatie, tot 'overige diensten'. Deze 'restcategorie' blijkt de grootste tak, waarin izw's actief zijn.

⁽¹⁵⁾ Dit kader is ruimer dan activiteiten gericht op de 'essentiële noden van de bevolking'.

⁽¹⁶⁾ Verenigingsleven in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse (2005). *Centre d'Economie Sociale (ULg)*: Marée, M., Mertens S., Defourny, J. *Hoger Instituut voor de Arbeid (KUL)*: Develtere, P., Raymaekers, P., Meireman, K.

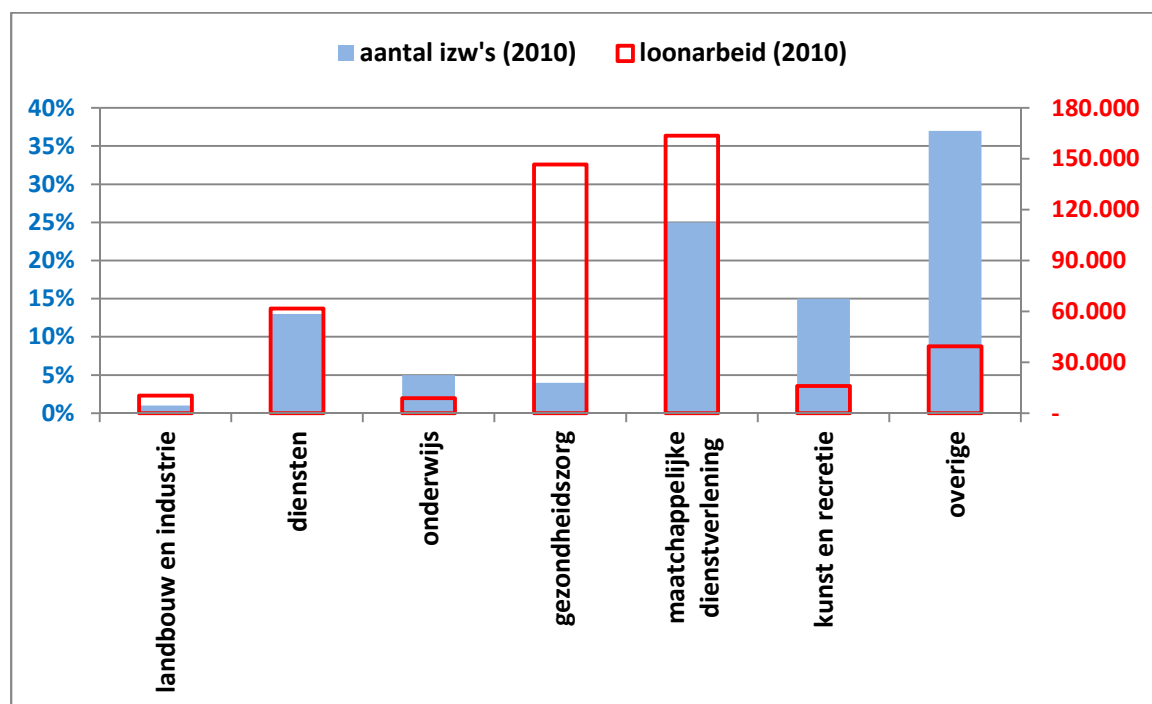
⁽¹⁷⁾ Deze afbakening volgt uit het aannemen (sinds 2011) van de classificatie van de Nace-BEL 2008-activiteiten in de nationale rekeningen. Om coherent te zijn met die rekeningen werd ook de satellietrekening van izw's herzien.

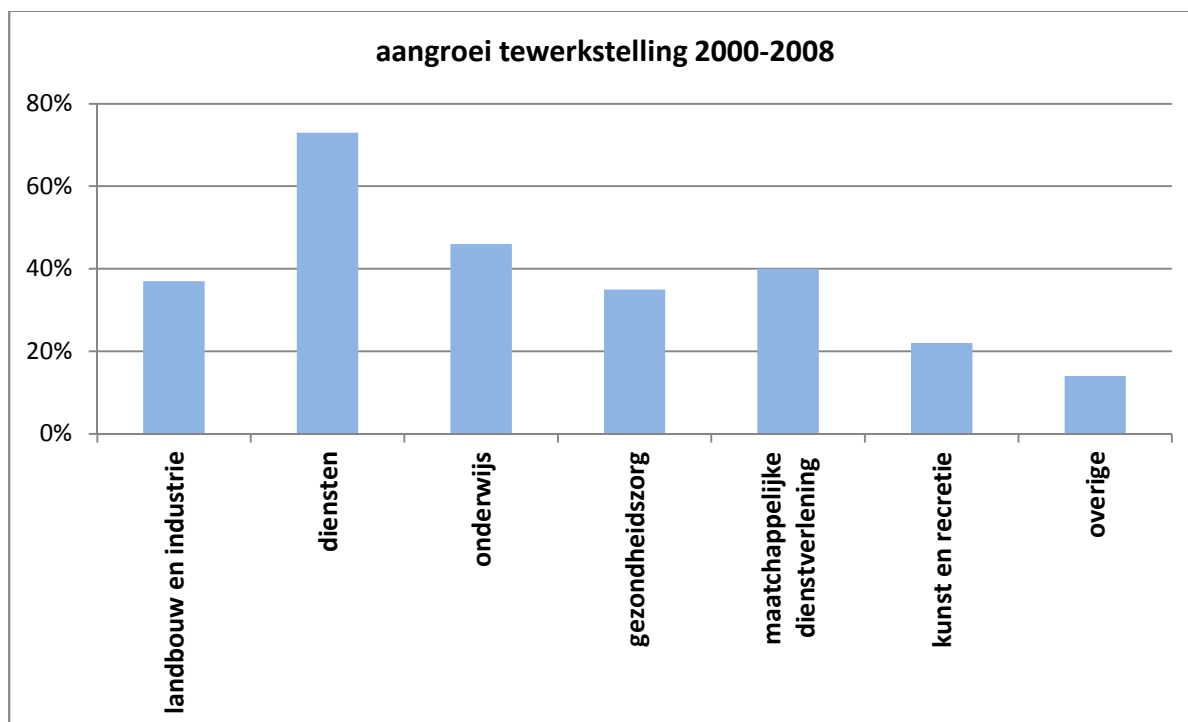
De belangrijkste lessen uit vorige rapporten worden in 2013 bevestigd. Zo blijkt dat de izw's een belangrijke actor blijven in het Belgische economische landschap, zowel wat hun bijdrage aan de nationale rijkdom betreft (meer dan 5%) als op het vlak van werkgelegenheid (>450.000 VTE, 11,9%). Dat laatste is een gevolg van een behoorlijk arbeidsintensieve productie. Sinds 2000, tot en met 2010 inbegrepen, nam de tewerkstelling van de sector voortdurend toe, ondanks de globale slabakkende arbeidsmarkt.

De plaats van het verenigingsleven in de economie wordt echter onderschat: de satellietrekening van de izw's meet namelijk niet de activiteit van kleinschalige verenigingen en het werk van **vrijwilligers**, algemeen beschouwd als een inkomstenbron van privéoorsprong.

Als de privéfinanciering gemiddeld goed is voor 36% van de inkomsten van de verenigingen, het vrijwilligerswerk niet meegerekend, dan loopt dit op tot 43%, mét vrijwilligerswerk, gezien als gift in nature vanwege de huishoudens.

Uit alle studies blijkt dus dat de sector van izw's een **belangrijke werkgever** is.

Het grootste economisch gewicht van de sector komt vooral van de social-profit-takken 'menselijke gezondheidszorg' en 'maatschappelijke dienstverlening' o.a. ten gevolge van de vergrijzing.

De kleinere bruto toegevoegde waarde van 'kunsten, amusement en recreatie' of 'overige diensten' kan verklaard worden door het feit dat het vaak kleine izw's zijn. ⁽¹⁸⁾

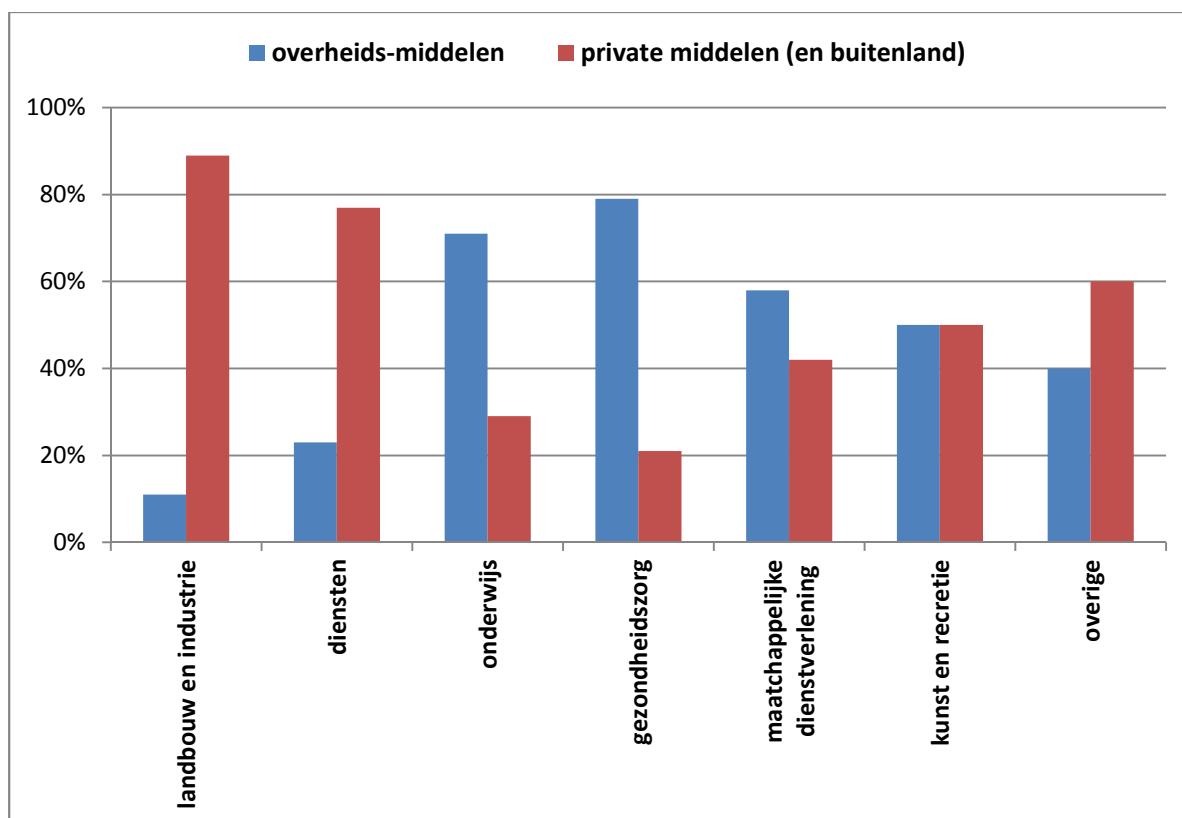
Stichtingen hebben vaak ook een multiplicatoreffect: zij creëren of ondersteunen werkgelegenheid op een indirecte manier, door het geven van beurzen of subsidies enz. ⁽¹⁹⁾

We zien ook dat de 'not-for-profitsector' een belangrijke speler is bij het formuleren van **innoverende antwoorden** op onbeantwoorde vragen, waar zonder hen niet op in zou worden gegaan. De sector zorgt als het ware voor structurele antwoorden op (nieuwe) sociale noden en maakt de ontwikkeling mogelijk voor bepaalde actieterreinen die voor collectief welzijn zorgen.

¹⁸ Het economisch gewicht van instellingen zonder winstoogmerk (2013).

¹⁹ Verenigingsleven in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse (2005).

Eigen middelen en overheidsfinanciering

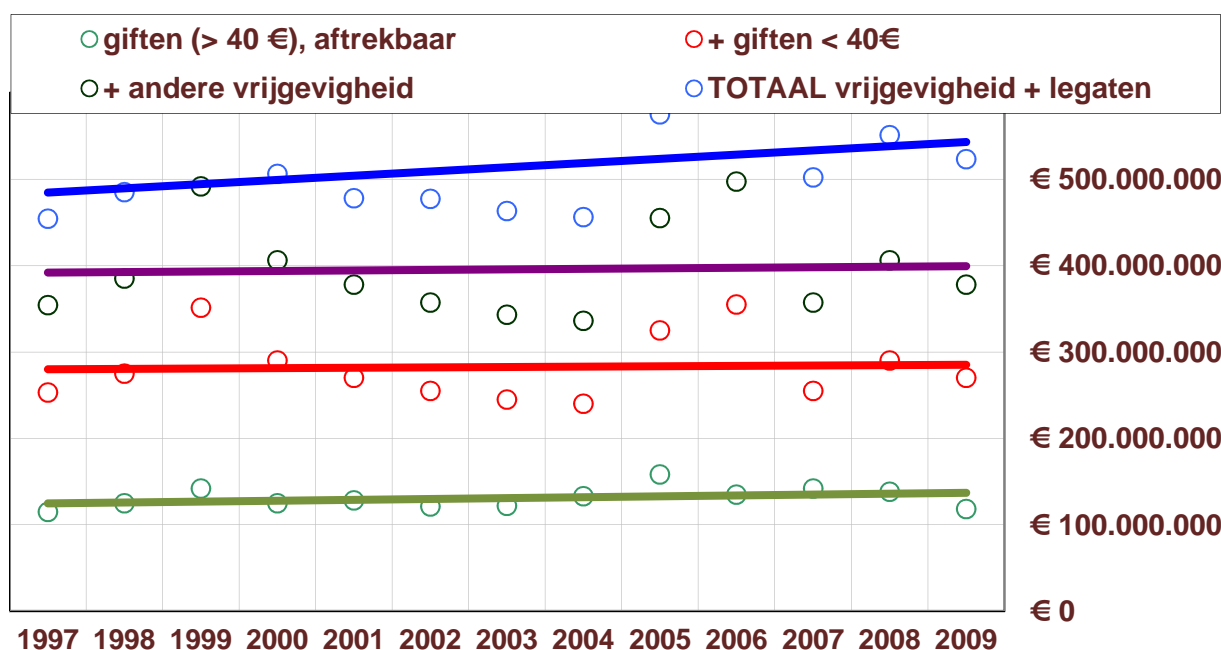
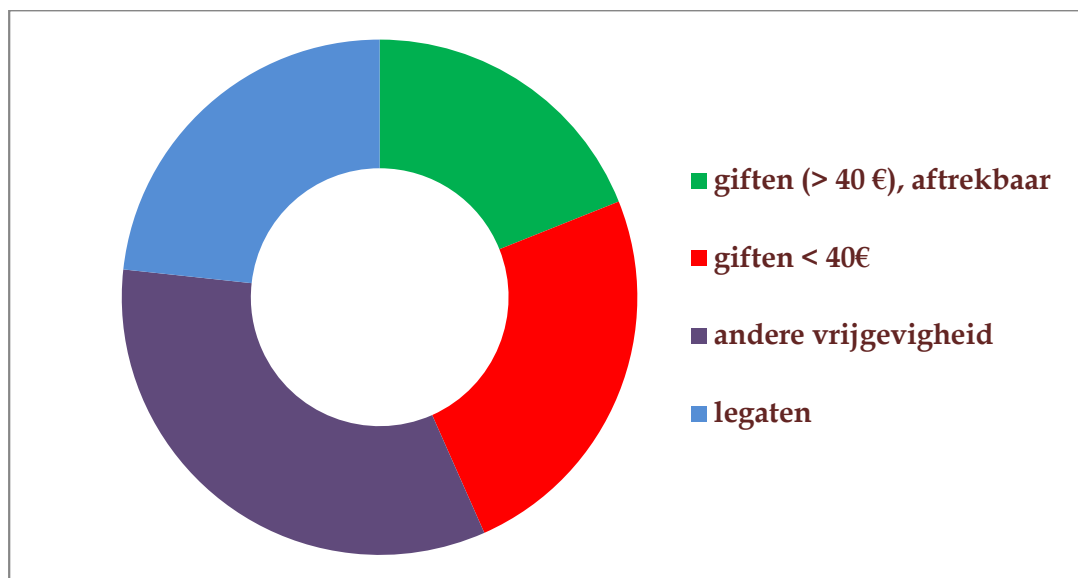

Voor hun bestaansmiddelen, zijn de izw's gemiddeld voor bijna twee derden afhankelijk van subsidies, maar dat kan sterk verschillen naargelang de sector (zoals de gezondheidszorg).

Uit andere analyses bleek dat het aandeel private middelen gemiddeld voor de helft berust op de bijdragen van gezinnen (gebruikers van diensten) en de andere helft op de vrijgevigheid van de bevolking.

De vrijgevigheid van de bevolking in België

Componenten, grootteordes en tendensen 1997 - 2009

- Fiscaal aftrekbare giften: statistieken van FOD Financiën
- Andere giften (< 40 €): extrapolatie op basis van oa. jaarverslagen voor VEF, ngo-openboek en NBB
- Andere vrijgevigheid : opbrengsten van merchandising, verkoop, evenementen,... (werkhypothese 40%, op basis van oa. jaarverslagen voor VEF, ngo-openboek)
- Legaten: € 120 à 150 miljoen per jaar

When mobile is the message.

TESTAMENT.BE

Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving vzw
Vier-Windenstraat 60 1080 Brussel

www.vef-aerf.be - vefaerf.secr@gmail.com